

Nataša GajštFilozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
Slovenija
natasa.gajst@um.si

UDK 81'25:34=111=163.6

DOI: 10.4312/vestnik.15.117-135

Izvirni znanstveni članek

SKLADENJSKI PREVODNI PREMIKI PRI PREVAJANJU DOLOČB V MEDNARODNIH SPORAZUMIH IZ ANGLEŠČINE V SLOVENŠČINO NA PRIMERU ENOSTAVČNIH POVEDI

1 UVOD

Kot udeleženske v mednarodnem pravnem sistemu države sklepajo sporazume z drugimi državami ali mednarodnimi organizacijami. Tako sklenjene mednarodne pogodbe so običajno napisane v pravni angleščini kot *lingvi franki*, za potrebe njihove uveljavitve pa so prevedene tudi v uradne jezike držav podpisnic. Te pogodbe je treba prevesti tako, da so prevodi, kot pravno zavezujoči dokumenti, razumljeni na enak način, kot so razumljeni v izhodiščnem jeziku. Pri tem pa pri prevodu velja upoštevati jezikovne razlike med izhodiščnim in ciljnim jezikom (Husa, 2017: 263). Z drugimi besedami, prevod pravnega besedila mora upoštevati pravni slog in biti za naslovnika berljiv (Vaupot, 2013: 107). Zaradi razlik med slovničnimi zakonitostmi in povezanimi povednimi in stavčnimi skladenjskimi strukturami v različnih jezikih lahko prihaja pri prevajanju iz izhodiščnega v ciljni jezik do prevodnih premikov, povezanih s skladnjo.

Ta prispevek obravnava skladske prevodne premike, do katerih lahko pride pri prevajanju določb v mednarodnih pogodbah iz angleščine v slovenščino. V prispevku predstavljamo rezultate kvantitativne in kvalitativne analize dveh vrst skladske prevodne premikov, in sicer strukturnih premikov (angl. *structure shifts*) in premikov jezikovnih enot (angl. *unit shifts*) (Catford, 1965) na ravni povedi in stavka na primeru enostavnih povedi. V nadaljevanju prispevka najprej predstavimo teoretični okvir pričujoče raziskave, nato pa opis metod in gradiva, ki smo jih uporabili njeni izvedbi. Temu sledi prikaz rezultatov in njihova interpretacija. Ob koncu prispevka strnemo ugotovitve v kontekstu prevajanja pravnih besedil.

2 TEORETIČNI OKVIR

V tem delu prispevka podajamo osnovna teoretična izhodišča za raziskavo. Najprej podamo definicijo mednarodnih pogodb kot normativnih besedil. Nato predstavimo glavne skladijske značilnosti angleškega in slovenskega pravnega jezika. V zadnjem delu pa podajamo opredelitev prevodnih premikov, povezanih s skladnjo, ki temelji na lingvistični teoriji prevajanja, kot jo je zasnoval Catford (1965), in ki so podlaga za našo prevodno usmerjeno analizo skladijskih struktur v angleških določbah in njihovih slovenskih prevodih. Ob tem omenjamo še razvrstitev premikov na obvezne in poljubne (Vinay in Darbelnet, 1995).

2.1 Prevajanje mednarodnih pogodb kot besedilnih uresničitev pravnih pravil

Mednarodne pogodbe so pravno zavezujoči dokumenti mednarodnega prava, ki so v Dunajski konvenciji o pravu mednarodnih pogodb (1969) opredeljeni kot sporazumi, ki jih ureja mednarodno pravo. Sklenjene so v pisni obliki bodisi med eno ali več državami in eno ali več mednarodnimi organizacijami bodisi med mednarodnimi organizacijami (MZZRS, 2011: 2. člen). Z besedilnega vidika spadajo mednarodne pogodbe med normativna pravna besedila, saj predvsem vsebujejo vsebinske določbe, ki predpisujejo, katere vrste ravnanja so obvezne, prepovedane ali dovoljene za podpisnike in subjekte, ki jih pogodba zavezuje (Borja et al., 2009; Hage, 2017: 39; MZZRS, 2011; Šarčević, 1997: 132, 2012: 189).

Pri prevodih pravnih besedil se poraja vprašanje, ali morajo biti zvesti izvirniku v vseh pogledih ali ne, oziroma, ali naj se prevod pravnih besedil v celoti ali zgolj delno drži jezikovnih, terminoloških in institucionalnih norm (Vaupot, 2013: 107). Glede mednarodnih pogodb velja upoštevati, da ima prevod mednarodne pogodbe enak pravni učinek kot izvirnik – je torej pravno zavezujoč. Zaradi tega je pri njihovih prevodih potrebna najvišja možna stopnja jezikovne natančnosti, kar pomeni, da so ti prevodi tudi najbolj omejujoči med vsemi prevodi v pravne namene (Šarčević, 2012: 190, 198).

Kar se tiče jezikovnega dela prevajanja mednarodnih pogodb, velja poleg terminološke ustreznosti upoštevati tudi slovnične zakonitosti splošnega in pravnega jezika, iz katerega in v katerega se prevaja. Slovnični vidik vključuje dva dejavnika. Prvi dejavnik so tipične skladijske značilnosti posameznih jezikov kot splošnih jezikov, drugi pa skladijske in slovnične značilnosti pravnih jezikov (Cao, 2007: 20-21). To pomeni, da pri prevajanju skladijskih zgradb povedi in stavkov v pravnih besedilih velja upoštevati splošna skladijska pravila, ki urejajo določen jezik, kot tudi posebna skladijska pravila, ki so izraz posebnih funkcij posameznih jezikovnih podsistemov, med katere spada tudi pravni jezik (Visković, 1989: 84). Ker se jeziki med seboj razlikujejo tudi z vidika

skladenjskih struktur na ravni povedi in stavka, je treba pri prevajanju mednarodnih pogodb te razlike prepoznati in jih upoštevati pri izbiri ustrezne prevajalske strategije, da se v čim večji meri zagotovi namen prevoda pravnega besedila (Gruntar Jermol, 2013).

2.2 Značilnosti pravnega jezika

Pravni jezik je opredeljen kot jezik sporazumevanja v okolju, povezanem s pravom (Cao, 2007: 10) in je vezan na različne vrste besedil, ki se pojavljajo v pravnem kontekstu. Soriano Barabinova opredeli več podskupin pravnega jezika, in sicer normativni jezik, sodni jezik, jezik javnih listin, ki jih izdajajo pooblašcene pravne osebe, in jezik zasebnih pravnih listin. Kar se tiče normativnega pravnega jezika, ga avtorica definira kot jezik, v katerem so spisani različni zakoni, predpisi, statuti in podobno (Soriano Barabino, 2020). Ker se uporablja v strokovnem okolju, pravni jezik razumemo tudi kot podsistem splošnega jezika, ki se razlikuje od splošnega jezika in drugih podsistemov splošnega jezika (Visković, 1989). Je torej funkcionalna različica splošnega (naravnega) jezika na svojem področju uporabe (Mattila, 2006). Vaupotova (2013) piše, da se pravni jezik sicer podreja enakim normam in skladenjskim pravilom kot splošni (vsakdanji) jezik, vendar pa se v pravnem jeziku pojavljajo posebnosti v smislu skladenjskih struktur.

Za pravni jezik na splošno velja, da so njegove najizrazitejše skladenjske značilnosti, ki hkrati pomagajo razumeti tudi zakonitosti strukturiranja posameznih vrst pravnih besedil, dolžina in kompleksnost povedi, nominalizacija in prisotnost kompleksnih samostalniških in predložnih stavčnih fraz, raba trpnških glagolskih oblik in diskontinuitete v skladenjskih strukturah stavkov (Bhatia, 1993, 1994).

Kar se tiče skladenjske ravni v pravnih besedilih Caova navaja, da imajo ta besedila običajno zapletene stavčne strukture z obsežno rabo natančnih opredelitev, kar je skupna značilnost pravnih besedil v številnih jezikih (Cao, 2007: 117). Skladenjska zapletenost povedi v pravnih besedilih se kaže v kompleksnih skladenjskih strukturah (na primer na ravni stavčne fraze) in v prekinitvah linearnega toka podajanja informacij. Slednje je eden od dejavnikov, ki prispevajo k zapletenosti povedi v pravnem jeziku (Visković, 1989: 85). Pri tem se isti avtor ne sklicuje na določen pravni jezik, ampak navaja te trditve za pravni jezik na splošno. Druga pomembna značilnost pravnega jezika je nominalizacija, ki pomeni zgoščevanje jezika in abstrahiranje vsebine, kar je skupna značilnost strokovnih in znanstvenih besedil (Schlamberger Brezar, 2020: 149). Odločitev o uporabi samostalniških struktur je povezana s strukturo povedi, njihovim pomenom in kontekstom ter z vrsto besedila in njegovim naslovnikom (Hribar, 2014: 31). Tretja ključna značilnost pravnih besedil je raba trpnika, čigar primarna funkcija je, da se v ospredje postavlja dejanje in ne njegov vršilec. Ker se naša raziskava navezuje na mednarodne pogodbe v angleščini in njihove prevode v slovenščino, v nadaljevanju z vidika obeh jezikov navajamo ugotovitve avtorjev glede ključnih značilnosti angleškega in slovenskega pravnega jezika.

Kar se tiče angleščine kot pravnega jezika v mednarodnem pravu je treba poudariti, da v primeru mednarodnih pogodb, napisanih v angleščini, govorimo o angleščini, ki se uporablja v mednarodnem pravnem okolju kot *lingva franca* (Anesa, 2019). Torej ne gre za posamezno različico pravne angleščine, kot sta na primer britanska ali ameriška pravna angleščina, o čemer v kontekstu jezikovnih izzivov prevajanja gospodarskih pogodb v angleščini in nemščini podrobno razpravlja Kocbekova (2011: 133-134, 154).

V zvezi s skladenjsko kompleksnostjo angleških pravnih besedil je bilo ugotovljeno, da vsebujejo povedi z zapletenimi skladenjskimi vzorci (Bhatia, 1994). Zapletenost angleških stavčnih struktur se povečuje z vključevanjem podrednih in pridevniških struktur ter z razporeditvijo prislovnih določil znotraj stavka. Sestavljavci pravnih aktov v angleščini upoštevajo slovnično pravilo angleščine, da se prislovna določila v angleščini lahko premikajo v stavčni strukturi in da je umestitev prislovnih določil v stavek vedno povezana z razjasnitvijo pomena in izogibanjem dvoumnosti (Crystal & Davy, 2013: 201, 204).

Za angleški pravni jezik velja, da vsebuje veliko kompleksnih samostalniških fraz, medtem ko so glagolske strukture manj pogoste, kompleksnost samostalniških fraz v angleščini pa se kaže predvsem v kompleksni postmodifikaciji (Crystal in Davy, 2013: 205). Samostalniške strukture so značilne tudi za slovenski strokovni slog pisanja, nominalizacija pa velja za nezaznamovano in pričakovano prvino v slovenskih strokovno-znanstvenih besedilih, tudi pravnih (Kalin Golob, 2003: 39). Prav tako je primerna v dolgih povedih z veliko pridevniki in odvisnimi stavki, saj preprečuje kopičenje stavčnih členov v povedi (Hribar, 2014: 31). Po drugi strani pa obsežna raba samostalniških struktur lahko oteži razumevanje besedila, kar še posebej pride do izraza v primeru velikega števila dolgih samostalniških nizov (Belšak, 2005: 23; Hribar, 2014: 31). V tem primeru se zdi v slovenščini ustrežnejša raba glagolskih oblik namesto samostalniških (Belšak, 2005: 23; Novak, 2005: 110). Pri prevajanju normativnih besedil v slovenščino je raba samostalniških struktur (in ne glagolskih oblik, ki nadomeščajo samostalniške strukture) priporočena v Nomotehničnih smernicah za pripravo in prevajanje zakonodajnih besedil (Gruntar Jermol, 2013: 169).

V pravnih besedilih v angleščini je trpnik značilna slovnična prvina (Jackson, 1995: 119-120; Williams 2007: 159-160). Raba trpnika v slovenskih pravnih besedilih je, po eni strani, označena kot sprejemljiva, po drugi pa kot odsvetovana. Upravičena je v primerih, kadar ni treba navesti organa kot vršilca dejanja, kar pogosto velja za zakone, splošne pravne akte ali predpise (Kalin Golob, 2002: 34-35; Novak, 2002b: 34-35). Po drugi strani pa se svetuje, da trpnika v pravnih besedilih v slovenščini naj ne bo preveč, saj njegova pretirana raba lahko privede do nejasnosti ali zamegljenosti pravega besedila (Novak, 2005: 112). Vendar pa je podobno kot v primeru samostalniških struktur, raba trpnika pri prevajanju normativnih besedil v slovenščino priporočena v Nomotehničnih smernicah Službe Vlade RS za zakonodajo (Gruntar Jermol, 2013: 169).

2.3 Strukturni premiki in premiki jezikovnih enot kot skladenjski prevodni premiki

Skladenjski prevodni premiki so opredeljeni kot razlike med skladenjskimi strukturami v izhodiščnem jeziku in ciljnem jeziku na določeni skladenjski ravni (npr. na ravni povedi, stavka, stavčne fraze). Do njih lahko pride, kadar se na skladenjski ravni določena jezikovna struktura v izhodiščnem jeziku skladenjsko razlikuje od vsebinsko enakovredne strukture v ciljnem jeziku (Catford, 1965: 76). Med najpogostejše prevodne premike, ki so povezani s skladnjo, Catford (1965) šteje strukturne premike (angl. *structure shifts*) in premike jezikovnih enot (angl. *unit shifts*).

Strukturni premiki se kažejo na primer kot razlike v vrstnem redu skladenjskih struktur v izhodiščnem in ciljnem jeziku in se lahko pojavljajo na različnih skladenjskih ravneh (Catford, 1965: 77-78). Na ravni povedi se lahko izražajo na način, da se vrstni red stavkov v prevedeni večstavčni povedi razlikuje od vrstnega reda istih stavkov v povedi v izhodiščnem jeziku. Na primer, v priredno zloženi povedi, ki je sestavljena iz dveh enakovrednih stavkov, se njun vrstni red zamenja. Pri podredno zloženi povedi je lahko podredni stavek v prevodu skladenjsko postavljen pred glavnim stavkom, čeprav je v povedi v izhodiščnem jeziku obratno. Pri tem pa mora pomen celotne povedi ostati nespremenjen oziroma ekvivalenten povedi v izhodiščnem jeziku. Na ravni stavka se strukturni premiki lahko kažejo kot razlike v zaporedju posameznih stavčnih členov v prevodu glede na izhodiščni stavek.

Premiki jezikovnih enot so opredeljeni kot spremembe ranga. To pomeni, da prevod določene skladenjske enote izhodiščnega jezika v ciljnem jeziku (npr. stavka, stavčne fraze) ni istega ranga, kot je ta skladenjska enota v izhodiščnem jeziku (Catford, 1965: 79). Stavek v izhodiščnem jeziku se lahko prevede kot poved v ciljnem jeziku ali pa se večstavčna poved v izhodiščnem jeziku preoblikuje na enostavčno poved v ciljnem jeziku. Podobno je lahko stavčna fraza v enem jeziku prevedena kot stavek, ki je nadrejena skladenjska enota. Premiki jezikovnih enot praviloma potekajo v dveh smereh. To pomeni, da se enota določenega ranga lahko prevede v enoto višjega ranga ali pa v enoto nižjega ranga, če se pri tem ne spremeni pomen, ki je izražen s to enoto. Catford (1965) trdi, da je zaradi inherentnih razlik med posameznimi jeziki včasih nemogoče v prevodu priti do enakovredne strukture na isti skladenjski ravni, saj je na primer enota v izhodiščnem jeziku (npr. stavčna fraza) lahko pomensko enakovredna stavku v ciljnem jeziku in obratno (Catford, 1965: 76).

Ob opredelitvi strukturnih premikov in premikov jezikovnih enot je treba izpostaviti, da so strukturni premiki in premiki jezikovnih enot pogosto medsebojno povezani, saj premiki jezikovnih enot, kot spremembe ranga, posledično privedejo do strukturnih premikov. Na primer, kadar je stavčna fraza v enostavčni povedi v izhodiščnem jeziku prevedena kot stavek v ciljnem jeziku (tj. kot enota višjega skladenjskega ranga), se struktura izhodiščne enostavčne povedi spremeni v zloženo povedno strukturo v ciljnem

jeziku. Obratno temu pa je možno podredni stavek prevesti kot stavčno frazo (tj. kot enoto nižjega skladenjskega ranga); v tem primeru pride do strukturnega premika iz podredno zložene večstavčne povedi v izhodiščnem jeziku v enostavčno poved v ciljnem jeziku. Po drugi strani pa strukturni premiki nujno ne povzročijo premikov jezikovnih enot. Na primer, zgolj sprememba zaporedja stavčnih elementov (tj. vrstnega reda stavčnih členov, ki so realizirani s stavčnimi frazami) ne more povzročiti prevodnega premika iz enostavčne povedi v izhodiščnem jeziku v večstavčno poved v ciljnem jeziku ali obratno.

Prevodne premike lahko delimo še na obvezne in na poljubne. Obvezni premiki so posledica strukturnih razlik med izhodiščnim jezikom, poljubni pa so posledica prevajalčeve odločitve med več prevodnimi možnostmi (Vinay in Darbelnet, 1995). Na primer, prevod angleškega *‘restrictive relative clause’* v vlogi posmodifikatorja je v slovenščino praviloma mogoč kot podredni stavek, kar obvezno pripelje do premika jezikovnih enot in s tem povezanega strukturnega premika na ravni povedi. Prevod angleškega *‘ed-clause’* pa je možen na več načinov, kar omogoča dokaj poljubno odločitev prevajalca.

Na podlagi tukaj predstavljenih teoretičnih izhodišč smo za to raziskavo oblikovali naslednje raziskovalno vprašanje: *‘Kakšna sta obseg in narava strukturnih premikov in premikov enot v slovenskih prevodih določb kot enostavnih povedi, napisanih v angleškem izvirniku?’*

3 METODA

Za ugotavljanje pojavnosti strukturnih premikov in premikov jezikovnih enot v slovenskih prevodih angleških povedi v določbah v mednarodnih pogodbah smo izvedli primerjalno analizo stavčnih struktur v angleščini in v njihovih slovenskih prevodih. Pri tem smo se omejili zgolj na enostavčne povedi kot zelo pogoste strukturne vrste povedi v teh dokumentih. Pri izbiri in pripravi gradiva smo upoštevali načela korpusnega jezikoslovja s poudarkom na gradnji vzporednih korpusov. Vzporedni korpusi vključujejo besedila v izhodiščnem jeziku in njihove prevode v ciljnem jeziku (Mikhailov in Cooper 2016: 5). Za uporabo vzporednih korpusov kot podlage za raziskave v okviru prevodoslovnih študij je potrebno paralelno poravnati izvirna besedila in njihove prevode na ravni proučevanega pojava (Doval Reixa in Sánchez Nieto, 2019; McEnery in Hardie, 2012). V okviru raziskave smo šteli za proučevani pojav povedne in stavčne strukture v angleških povedih in stavkih ter povedne in stavčne strukture v njihovih vzporednih slovenskih povedih oziroma stavkih. Naš korpus je bil enosmerni, saj smo proučevali le prevode iz angleščine v slovenščino. Skladenjska in funkcijska označba povedi in stavkov je temeljila na označbah, kot jih predlagata Morley (2000) in Egginsova (2004). Stavčne člene smo določili na podlagi vprašanj za določanje stavčnih členov, ki jih predlagata Fontainova (2012) in Egginsova (2004). Ker smo izhajali iz angleških struktur, smo pri označevanju uporabili angleške označbe.

Gradivo smo pripravili po naslednjem postopku:

(1) Izbor besedil za vključitev v korpus

Za raziskavo smo uporabili besedila mednarodnih pogodb, sklenjenih med Republiko Slovenijo in mednarodnimi organizacijami ali neko drugo državo. Pogodbe so bile na voljo preko prosto dostopne spletne baze ratificiranih pravno zavezujočih mednarodnih pogodb v Uradnem listu Republike Slovenije. Zaradi zagotavljanja čim večje enotnosti gradiva smo za njegov izbor uporabili naslednje iskalne kriterije:

- a) jezik pogodbe: v pogodbi je bila izrecno navedena angleščina kot jezik izvirnika ali kot eden izmed jezikov izvirnika v primeru večjezičnih izvirnikov (tj. angleščina kot izhodiščni jezik za prevod v slovenščino);
- b) strukturo pogodbe: pogodba je morala vsebovati uvodne določbe (tj. preambulo, določbo o uveljavitvi, navedbo namena, opredelitve), vsebinske določbe (tj. materialne določbe, postopkovne določbe in upravne določbe) ter dopolnilne in končne določbe; in
- c) dolžino pogodbe: glede na velik razpon števila povedi v posameznih pogodbah smo izbrali besedila, ki so vsebovala približno enako število povedi, s čimer smo skušali zagotoviti približno homogenost besedil.

Pri izboru smo iskali pogodbe s približno enakim številom besed. Dodatno smo skušali upoštevati različna področja, ki jih pogodbe pokrivajo. Zaradi velikega števila pogodb smo naključno izbrali štiri pogodbe, kar se je izkazalo zadostno za obseg naše analize z vidika števila povedi, ki smo jih nameravali analizirati.

(2) Vnos povedi iz izbranih besedil v programsko opremo ter skladišna in funkcijska označba angleških in slovenskih vzporedno poravnanih povedi, stavkov in stavčnih fraz

V drugem koraku priprave vzporednega korpusa smo povedi vnesli v Excel tabelo, pri čemer smo vzporedno poravnali angleške povedi in njihove slovenske prevode. Temu je v drugi, povezani tabeli sledila skladišna in funkcijska analiza angleških in vzporednih slovenskih povedi, stavkov in stavčnih fraz v naslednjih korakih:

1. skladišna določitev povednih struktur: s črkami grške abecede smo označili skladišna razmerja med stavki v povedi (tj. alfa (α) = glavni stavek; beta (β), gama (γ), delta (δ) = podredni stavki s padajočo stopnjo odvisnosti od nadrejenega stavka);
2. ugotavljanje prisotnosti strukturnih premikov in premikov jezikovnih enot na ravni povedi (tj. vnos spremenljivke v preglednico ‚da‘ oziroma ‚ne‘);
3. skladišna določitev stavčnih struktur: z označbami za stavčne člene smo določili glavne stavčne člene in njihovo zaporedje v stavku (tj. osebek (S), povedek

(P), predmet (DO in IO), prislovno določilo (A), itd.; npr. A | S | P | DO, kjer | označuje mejo stavčnega člena in sosledje stavčnih členov, < > pa stavčni člen, ki je vrinjen v drug stavčni člen, npr. P <A>);

4. določitev strukture stavčnih fraz v vlogah stavčnih členov (tj. NP za osebek, predmet, VP za povedek, itd.; hkrati smo za vsako stavčno frazo določili tudi njeno strukturo).

Nato smo ročno s pomočjo razvrščanja in filtriranja, ki ga omogoča programska oprema Excel, kvantitativno določili število strukturnih premikov in premikov jezikovnih enot v slovenskih povedih glede na njihove angleške iztočnice. Kvantitativni del smo nadgradili še s kvalitativno analizo, pri čemer smo ugotavljali možne vzroke za nastale premike (Hasko, 2013).

4 REZULTATI IN RAZPRAVA

Rezultate analize strukturnih premikov in premikov jezikovnih enot na primeru enostavnih povedi predstavljamo in obravnavamo na ravni povedi in ravni stavka. V analizo je bilo vključenih 146 angleških enostavnih povedi in njihovih slovenskih prevodov, pri katerih smo ugotavljali potencialno prisotnost strukturnih premikov in premikov jezikovnih enot glede na izhodiščne angleške povedi¹.

4.1 Premiki na ravni povedi

Kvantitativna analiza premikov na ravni povedi je pokazala, da se je v slovenskih prevodih ohranila enaka struktura povedi v 68,5 % primerov (101 poved), pri preostalih 31,5 % (45 povedi) pa je prišlo do strukturnega premika iz angleške enostavne povedi v slovensko podredno zloženo poved. Iz pridobljenih rezultatov sklepamo, da se pri prevajanju angleških določb kot enostavnih povedi v slovenščino v pretežni meri ohranja ista povedna struktura, saj je prišlo do strukturnega premika na tej ravni le pri manj kot eni tretjini povedi, pri več kot dveh tretjinah pa do strukturne spremembe na ravni povedi ni prišlo. Razloge za to lahko iščemo v tem, da so te povedi enostavne in da pretežno vsebujejo dokaj enostavno zgrajene stavčne člene predvsem v vlogi osebkov ali predmeta, ki omogočajo prevajanje na način, da ne pride do premikov jezikovnih enot, kot jih je definiral Catford (1965). S pravnega vidika prevodov, ki so značilni pri prevajanju normativnih besedil, se na teh rezultatih potrjuje teza Šarčevičeve (2012) glede restriktivnosti prevodov normativnih besedil brez večjega poseganja v strukture povedi.

¹ Raziskava, ki je predstavljena v tem prispevku, je del širše raziskave, ki je vključevala 200 angleških povedi in njihovih slovenskih prevodov, izmed katerih je bilo 146 enostavnih, ostale pa so bile zložene.

V skupini slovenskih povedi, pri katerih je prišlo do premika, saj so bile v slovenščino prevedene kot zložene, smo ugotovili naslednje najpogostejše povedne strukture: ‚glavni stavek || podredni stavek‘ (α || β) (33 povedi oz. 71,8 %), ‚glavni stavek || podredni stavek || podredni stavek podrednemu stavku‘ (α || β || γ) (7 povedi oz. 15,2 %), in ‚podredni stavek || glavni stavek‘ (β || α) (3 povedi oz. 6,5 %). Kot tipične primere teh premikov navajamo angleške enostavčne povedi in njihove slovenske prevode.

- *angleška enostavčna poved* (α) → *slovenska zložena poved* ‚glavni stavek || podredni stavek‘ (α || β)

α

- 1) || Each party shall bear the costs of the arbitrator appointed by it. ||²

Vir: K_2

α || β

- 1a) || Vsaka pogodbenica krije stroške razsodnika, || ki ga je izbrala. ||

Vir: K_2

- *angleška enostavčna poved* (α) → *slovenska zložena poved* ‚glavni stavek || podredni stavek || podredni stavek podrednemu stavku‘ (α || β || γ)

α

- 2) || Neither Party may require notification or filing of any tariff to be charged by an airline or airlines designated under this Agreement. ||

Vir: K_3

α || β || γ

- 2b) || Nobena pogodbenica ne sme zahtevati, || da se ji sporočijo ali predložijo katere koli tarife, || ki jo zaračunava letalski prevoznik ali prevozniki iz tega sporazuma. ||

Vir: K_3

2 Označbe v primerih: || = raven povedi; || = raven stavka; | = raven stavčnega člena.

- *angleška enostavčna poved* (α) $\rightarrow$ *slovenska zložena poved*, *podredni stavek* || *glavni stavek* (β || α)

α

- 3) || Failure to reach a satisfactory agreement within fifteen (15) days from the date of such request shall constitute grounds for the application of paragraph 1 of Article 4 of this Agreement. ||

Vir: K_2

β || α

- 3b) || Če v petnajstih (15) dneh od dneva zaprosila ni dosežen zadovoljiv dogovor, || se uporabi prvi odstavek 4. člena tega sporazuma. ||

Vir: K_2

Zgornji primeri kažejo, da je v slovenskih prevodih iz postmodifikatorja v angleški samostalniški frazi v vlogi stavčnega predmeta nastal en podredno zložen stavek ali pa več podrednih stavkov glede na kompleksnost postmodifikatorske strukture v angleški samostalniški frazi. Tako se v slovenskih prevodih niso ohranile samostalniške strukture, kot bi lahko pričakovali glede na priporočila v zvezi s prevajanjem pravnih besedil v slovenščino, ampak so bile uporabljene glagolske strukture. Ti primeri kažejo tudi, da raba glagolskih struktur namesto samostalniške fraze lahko poenostavi skladijske strukture v slovenščini glede na angleške izhodiščne strukture, kar posledično lahko privede do lažjega razumevanja vsebine na tak način prevedene določbe.

4.2 Premiki na ravni stavka

Strukturne premike na ravni stavka smo ugotavljali z vidika spremembe zaporedja stavčnih členov v slovenskih stavkih glede na njihove angleške vzporednice. Naša analiza je pokazala skupno 44 različnih stavčnih vzorcev angleških enostavnih povedi, med katerimi so bili najpogostejši vzorci *osebek* | *povedek* | *predmet* (S | P | DO), *predmet* | *povedek* | *prislovno določilo* (DO | P | A), *prislovno določilo* | *osebek* | *povedek* | *predmet* (A | S | P | DO) in *osebek* | *povedek* | *prislovno določilo* (S | P | A). V nadaljevanju prikazujemo premike v stavčnih vzorcih v slovenskih povedih glede na njihove vzporedne angleške povedi tako, da posebej navajamo ugotovitve za slovenske povedi, pri katerih se je ohranila struktura enostavne povedi, in posebej za povedi, ki so bile podredno zložene.

4.2.1 Premiki v slovenskih stavkih vzporednih angleških enostavnih povedi, katerih slovenski prevodi so enostavne povedi

Primerjalna kvantitativna analiza števila stavčnih vzorcev angleških enostavnih povedi in njihovih slovenskih prevodov kot enostavnih povedi je pokazala, da je bilo v naboru angleških povedi 27 različnih vzorcev, v naboru slovenskih pa 31. Nadalje, v angleških enostavnih povedih je bil delež stavčnih vzorcev, ki so se pojavili samo enkrat manjši (tj. 74,1 %) kot v slovenskih (83,9 %). Na podlagi tega lahko sklepamo, da je prišlo pri prevajanju angleških enostavnih povedi v slovenščino do strukturnih premikov na ravni stavka.

Kar se tiče števila strukturnih premikov v posamezni slovenski povedi, smo ugotovili, da močno prevladuje samo en premik (v 95,2 % primerov), v precej manjšem številu slovenskih stavkov pa sta bila prisotna dva premika glede na strukturo vzporednega angleškega stavka (v 4,8 % primerov). Prevladujoč pojav samo enega strukturnega premika znotraj stavka kaže na to, da se v slovenskih prevodih praviloma ohranja enaka stavčna struktura kot v njihovih angleških vzporednih stavkih, kar lahko pomeni, da se v prevodih ohranja tudi enako zaporedje podanih informacij kot v angleških stavkih.

Kvalitativna analiza vrst strukturnih premikov je pokazala, da jih lahko razdelimo na dve skupini. V prvo skupino štejemo premike, pri katerih se je spremenilo zaporedje stavčnih členov v stavku (npr. sprememba položaja prislovnega določila) ali pa je bil v določen stavčni člen v slovenščini vrinjen drug stavčni člen. Pri slednjih je bil na primer v povedku vključen osebek, predmet ali prislovno določilo. V drugo skupino pa uvrščamo premike kot posledico spremembe glagolskega načina. Naslednji primeri ilustrirajo nekaj izmed takih premikov.

- *sprememba stavčne strukture – osebek v strukturi povedka*

- DO | P | A | S
- 4) || The other costs of the arbitral tribunal | shall be shared | equally | by the Parties. ||
Vir: K_2
DO | P <S> | A
- 4a) || Druge stroške arbitražnega sodišča | si <pogodbenci> delita | v enakih deležih. ||
Vir: K_2

- *sprememba stavčne strukture – prislovno določilo v slovenščini prestavljeno iz strukture povedka*

S | P <A> | DO

- 5) || A State Party | may, < by written notification addressed to the Secretary general of the United Nations >, denounce | this Protocol. ||

Vir: K_3

S | P <DO> | A

- 5a) || Država pogodbenica | lahko < ta protokol > odpove | z uradnim pisnim obvestilom, naslovljenim na generalnega sekretarja Združenih narodov. ||

Vir: K_3

V skupini slovenskih povedi, ki so izkazovale spremembo zaporedja stavčnih členov glede na njihove angleške vzporednice, so povedi s spremembo glagolskega načina, pri čemer je prevladovala sprememba iz trpnika v angleščini v tvornik v slovenščini (v 8 od 9 primerov). Naslednji primer kaže tak premik.

- *sprememba stavčne strukture in vrste stavčnih členov zaradi spremembe glagolskega načina (trpnik → tvornik)*

DO | P | A

- 6) The instruments of ratification, approval or acceptance | shall be deposited | with the Secretary-General of the United Nations.

Vir: K_3

DO | P | S

- 6a) || Listine o ratifikaciji, odobritvi ali sprejetju | hrani | generalni sekretar Združenih narodov. ||

Vir: K_3

4.2.2 Premiki v slovenskih stavkih vzporednih angleških enostavnih povedi, katerih slovenske ustreznice so zložene povedi

Ključne ugotovitve skladenjskih prevodnih premikov v slovenskih zloženih povedih glede na njihove angleške enostavne povedi delimo na strukturne premike in na premike jezikovih enot.

Strukturne premike smo proučevali na ravni slovenskega glavnega stavka, pri čemer smo zabeležili skupno 19 primerov teh premikov. Kvalitativna analiza je pokazala, da jih lahko razdelimo na dva sklopa, in sicer na premike kot posledico spremembe vrstnega reda stavčnih členov in na premike kot posledico spremembe glagolskega načina, ki pa

tudi vključuje povezane spremembe vrstnega reda stavčnih členov. Kar se tiče sprememb vrstnega reda stavčnih členov brez spremembe glagolskega vida, smo ugotovili, da se je glede na zaporedje stavčnih členov v angleških stavkih v slovenščini najpogosteje spremenil položaj prislovnega določila (6 od 8 primerov), čemur je sledila sprememba položaja stavčnega osebka ali predmeta (2 od 8 primerov). Pri drugi vrsti sprememb v vrstnem redu stavčnih členov pa je bil v strukturo določenega stavčnega člena vrinjen drug stavčni člen (le 3 primeri). Naslednji stavki ilustrirajo te premike.

- *strukturni premik v glavnem stavku zaradi spremembe vrstnega reda stavčnih členov*

S | P | DO | A1 | A2 | IO

- 7) || Either party | may terminate | it | at any time | by giving ninety (90) days notice in writing | to the other Party. ||

Vir: K_1

S | DO | P <A> (α) || β

- 7a) || Pogodbenica | ga | lahko < kadar koli > odpove ||, tako da o tem devetdeset (90) dni prej pisno obvesti drugo pogodbenico. ||

Vir: K_1

V skupini strukturnih premikov, nastalih zaradi spremembe glagolskega načina smo ugotovili prevladujoč premik iz trpnega stavka v angleščini v tvorni stavek v slovenščini. Vendar pa je treba poudariti, da je bilo teh sprememb zelo malo (3 primeri), saj je v slovenskih prevodih prevladovala trpna struktura, če je bila ta uporabljena tudi v angleški povedi.

- *sprememba stavčne strukture in vrste stavčnih členov zaradi spremembe glagolskega načina (trpnik → tvornik)*

DO | P | A

- [8a] || Any action taken in accordance with this paragraph | shall be discontinued upon compliance by other Party with the security provisions of this Article.||

Vir: K_2

S | P (α) || β

- [8b] || Vsak ukrep, sprejet v skladu s tem odstavkom, | preneha veljati, || ko druga pogodbenica ravna v skladu z določbami o varovanju iz tega člena. ||

Vir: K_2

Premiki jezikovnih enot so nastali kot posledica prevodov kompleksno zloženih angleških samostalniških fraz v podredne stavke v slovenščini. Najpogosteje je do tega tipa premikov prišlo zaradi kompleksno zložene angleške samostalniške fraze v vlogi stavčnega predmeta (66,7 %). Kvalitativna analiza struktur teh fraz je pokazala, da so vključevale različne vrste prilastkov (angl. postmodifiers), kot so ‚ed-clauses‘, ‚to-infinitive clauses‘, in ‚defining relative clauses‘, vendar pa podrobnejša kvantitativna analiza njihovih deležev presega okvir te raziskave. Po pogostosti so sledili premiki zaradi pretvorbe angleškega prislovnega določila v slovenski podredni stavek (26,7 %). V preostalih primerih je šlo za spremembo drugih stavčnih členov (5,6 %). Tudi v primerih, ko so pri prevodu iz angleške enostavčne povedi nastale slovenske podredno zložene povedi z dvema podrednima stavkoma, je bil razlog za tak premik kompleksnost samostalniške fraze v stavčni vlogi predmeta v angleščini.

5 ZAKLJUČEK

Naša raziskava je obravnavala obseg in naravo skladenjskih prevodnih premikov na ravni povedi in ravni stavka v slovenskih prevodih angleških enostavnih povedi v mednarodnih pogodbah, katerih podpisnica je Republika Slovenija. V ožjem smislu je temeljila na jezikovni teoriji prevajanja ter konceptu strukturnih premikov in premikov enot, kot jih je opredelil Catford (1965). Pri tem smo se omejili le na ugotavljanje vrst prevodnih premikov. V širšem smislu pa je raziskava umeščena v okvir slovničnih značilnosti pravne angleščine kot *lingve franke* in pravne slovenščine ter v kontekst pravnega prevajanja s poudarkom na prevajanju normativnih besedil.

V zvezi s prevajanjem določb kot sestavnih delov normativnih besedil smo ugotovili, da so skladenjske strukture na ravni povedi v slovenskih prevodih večinoma sledile skladenjskim strukturam angleških povedi. Tudi na ravni stavka se zaporedje podajanja informacij praviloma ohranja z vidika zaporedja stavčnih členov v stavku, čeprav slovenščina, kot sintetični jezik, omogoča fleksibilnejšo postavitev stavčnih členov znotraj stavka (Vaupot, 2013: 108), kot to velja za angleščino, ki spada med analitične jezike. Ta ugotovitev kaže na to, da se formalna struktura določb v slovenskih prevodih ohranja in sledi tezi Šarčevičeve (1997, 2012) glede restriktivne narave prevodov normativnih besedil.

Kvalitativna študija obravnavanih prevajalskih premikov je pokazala, da so ti pretežno posledica prevodov kompleksnih samostalniških fraz z obsežno postmodifikacijo. Ti rezultati so pomembni z vidika prisotnosti nominalizacije kot tipične značilnosti pisnega pravnega jezika. Namreč, čeprav je raba samostalniških struktur v slovenskem pravnem jeziku in pravnem prevajanju obravnavana kot ugodna in spodbujana (Gruntar Jermol, 2013; Hribar, 2014), je naša raziskava pokazala tudi prisotnost prevajalske strategije, pri kateri so kompleksne samostalniške fraze (oziroma njihovi deli, tj. postmodifikatorji)

prevedene kot podredni stavki. To je v skladu s splošno naravo splošnega slovenskega jezika, ki se bolj nagiba h glagolskim kot samostalniškim strukturam (Novak, 2002a, 2005; Toporišič, 1982, 1991). Strnemo lahko, da se v največji možni meri teži k ekvivalentnosti prevodov s skladijskega vidika in z vidika institucionalnih norm, ki zadevajo prevode normativnih besedil.

Ker ta raziskava ni brez omejitev, lahko pridobljene rezultate razlagamo in o njih razpravljamo le v okviru tukaj analiziranih angleških in slovenskih povedi. Posledično naših ugotovitev ni mogoče posplošiti izven konteksta te raziskave, to je izven konteksta pravne slovenščine in pravne angleščine kot *lingve franke* in skladijskih struktur, ki smo jih ugotavljali in primerjali v mednarodnih pogodbah, kot primeru normativnih besedil. Vendar pa te omejitve pomenijo možnost za nadaljnje raziskave. Kar se tiče skladijskih prevodnih premikov v kontekstu prevajanja pravnih besedil, je možno raziskati obseg in naravo teh premikov na ravni stavčne fraze. To bi dalo razširjen vpogled v razloge za tukaj predstavljene premike. Izhajajoč iz ugotovitve naše raziskave, da so strukturni premiki in premiki jezikovnih enot večinoma povezani s kompleksnostjo postmodifikatorjev v angleških samostalniških frazah, bi bilo smiselno razčleniti vrste teh postmodifikatorjev in pri tem ugotavljati katere vrste postmodifikatorjev v prevodu pripeljejo do obveznih premikov zaradi razlik inherentnih razlik med angleščino in slovenščino in katere do poljubnih premikov, kot jih definirata Vinay in Darbelnet (1995). Skladijske prevodne premike je možno analizirati tudi na primeru druge besedilne vrste znotraj prava. Kar zadeva angleško-slovenski jezikovni par bi bilo zanimivo preučiti skladijske prevodne premike v prevodih določb v besedilih, katerih izhodiščni jezik je slovenščina.

Na podlagi te raziskave lahko izpeljemo naslednje ključne ugotovitve, pomembne za prevajalsko stroko. Ker prevodi normativnih pravnih besedil zahtevajo čim večjo natančnost, je zaželeno, da pri prevajanju v slovenščino sledijo povednim in stavčnim strukturam izvirnika, če se s tem ohranja tok podajanja informacij, zapisanih v pravni določbi. Zapovedana raba samostalniških struktur in trpnika v prevodih pravnih besedil v slovenščini naj bo upoštevana takrat, kadar je to z vidika skladijskih razlik med jezikom izvirnika in prevoda možno, čeprav se prevajalec lahko odloči tudi za rabo glagolskih struktur oziroma tvornika. Tako se ohranja podobnost stavčnih struktur, kar olajša potencialno primerjavo izvirnika in prevoda v pravnem kontekstu. Ob tem seveda ne gre zanemariti priporočila glede berljivosti prevoda (Vaupot, 2013). Podrobna primerjalna analiza skladijskih struktur v pravnih besedilih, katere primer je pričujoča raziskava, pa je za prevajalce pomembna zato, ker pogloblja njihovo prevajalsko jezikovno kompetenco z vidika poznavanja skladnje, ki je del oblikovanja in pomena stavkov v izhodiščnem in ciljnem jeziku (Cao, 2007: 41-43), o čemer v kontekstu pravnih prevodov na primer razpravlja tudi Muravev (2020).

BIBLIOGRAFIJA

- ANESA, Patrizia (2019) Towards a conceptualization of legal English as a lingua franca. *International Journal of English Linguistics* 9(6), 14–21.
- BELŠAK, Aleksandra (2005) Besedne zveze. *Pravna praksa* 24(6), 23.
- BHATIA, Vijay K. (1993) *Analysing Genre: Language Use in Professional Settings*. London: Longman.
- BHATIA, Vijay K. (1994) Cognitive structuring of legislative provisions. J. P. Gibbons (ur.), *Language and the Law*. London: Longman, 136–155.
- CAO, Deborah (2007) *Translating Law*. Clevedon: Multilingual Matters.
- CATFORD, John Cunnison (1965) *A Linguistic Theory of Translation*. Oxford: Oxford University Press.
- CRYSTAL, David/Derek DAVY (2013) *Investigating English Style*. London/New York: Routledge.
- DOVAL REIXA, Irene/María Teresa SÁNCHEZ NIETO (2019) *Parallel Corpora for Contrastive and Translation Studies: New Resources and Applications*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- EGGINS, Suzanne (2004) *Introduction to Systemic Functional Linguistics*. London: Continuum International Publishing Group.
- FONTAINE, Lise (2012) *Analysing English Grammar: A Systemic Functional Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- GRUNTAR JERMOL, Ada (2013) Značilnosti normativnih in informativnih pravnih besedil. A. Žele (ur.), *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve)*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 165–171. <https://doi.org/https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/32-GruntarJermol.pdf> (23. 1. 2023).
- HAGE, Jaap (2017) Basic concepts of law. J. Hage/A. Waltermann/B. Akkermans (ur.), *Introduction to Law*. London/New York: Springer, 33–52.
- HASKO, Victoria (2013) Qualitative corpus analysis. C. A. Chapelle (ur.), *The Encyclopedia of Applied Linguistics*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd., 4758–4764.
- HRIBAR, Nataša (2014) O nominalizaciji. *Pravna praksa* 33(2), 31.
- JACKSON, Bernard (1995) *Making Sense in Law. Linguistic, Psychological and Semiotic Perspectives*. Liverpool: Deborah Charles Publications.
- KALIN GOLOB, Monika (2002) Slovenščina v pravni praksi (73. del): „Kdo se boji trpnika?“. *Pravna praksa* 21(4), 35.
- KALIN GOLOB, Monika (2003) Slovenščina v pravni praksi (120. del): Izdaja izrekanja. *Pravna praksa* 22(17), 39.
- KOCBEK, Alenka (2011) *Prevajanje pravnih besedil: pasti in strategije v prevodih pogodb*. Koper: Fakulteta za management.
- McENERY, Tony T./Andrew HARDIE (2012) *Corpus Linguistics: Method, Theory and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.

- MIKHAILOV, Mikhail/Robert COOPER (2016) *Corpus Linguistics for Translation and Contrastive Studies: A Guide for Research*. Oxon: Routledge.
- MINISTRSTVO ZA ZUNANJE ZADEVE REPUBLIKE SLOVENIJE (2011) *Dunajska konvencija o pravu mednarodnih pogodb* (1969). <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZZ/Dokumenti/multilateral/mednarodno-pravo/Dunajska-konvencija-o-pravu-mednarodnih-pogodb.pdf> (15. 8. 2022).
- MORLEY, G. David (2000) *Syntax in Functional Grammar: An Introduction to Lexicogrammar in Systemic Linguistics*. London: Continuum.
- MURAVEV, Yury (2020) Teaching legal English translation by the case method in Russian-English language pair. *Humanities & Social Sciences Reviews* 8(4), 961–971. <https://doi.org/10.18510/hssr.2020.8493> (28. 5. 2023).
- NOVAK, Marko (2002a) Formalnost pravnega jezika. *Pravna praksa* 21(36), 35.
- NOVAK, Marko (2002b) Pravniško pisanje na Slovenskem (II. del). *Pravna praksa* 21(5), 34–35.
- NOVAK, Marko (2005) *Uvod v pravno pisanje*. Ljubljana: GV Izobraževanje.
- SCHLAMBERGER BREZAR, Mojca (2020) Slovenščina v prevodih pravnih aktov Evropske unije od začetka do danes. J. Vogel (ur.), *Slovenščina – diskurzi, zvrsti in jeziki med identiteto in funkcijo*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 145–152. <https://doi.org/doi:10.4312/Obdobja.39.145-152> (27. 1. 2023).
- SORIANO BARABINO, Guadalupe (2020) Cultural, textual and linguistic aspects of legal translation: A model of text analysis for training legal translators. *International Journal of Legal Discourse* 5(2), 285–300.
- ŠARČEVIĆ, Susan (1997) *New Approach to Legal Translation*. Haag: Kluwer Law International BV.
- ŠARČEVIĆ, Susan (2012) Challenges to the legal translator. P. M. Tiersma/L. M. Solan (ur.), *The Oxford Handbook of Language and Law*. Oxford: Oxford University Press, 187–199.
- TOPORIŠIČ, Jože (1982) *Nova slovenska skladnja*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- TOPORIŠIČ, Jože (1991) *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.
- VAUPOT, Sonia (2013) Équivalence et normes en traduction juridique. (*Zwischen*) *Sprache und Recht* 53(2), 103–113.
- VINAY, Jean-Paul/Jean DARBELNET (1995) *Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation*. J. Sager/M.-J. Hamel (prev. in ur.). Amsterdam/Philadelphia: J. Benjamins.
- VISKOVIĆ, Nikola (1989) *Jezik prava*. Zagreb: Naprijed.
- WILLIAMS, Christopher (2007) *Tradition and Change in Legal English: Verbal Constructions in Prescriptive Texts*. Bern: Peter Lang AG.

VIRI IZ KORPUSA

- K_1: Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Vlado Slovaške republike o opravljanju pridobitne dejavnosti vzdrževanih družinskih članov osebja diplomatskih predstavništev ali konzulatov, *UL RS*, št. 24, 22. 3. 2010. <https://www.uradni-list.si/> (24. 7. 2021).
- K_2: Sporazum o zračnih prevozihi med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Singapur (BSGZP), *UL RS*, št. 38, 14. 6. 2019. <https://www.uradni-list.si/> (15. 7. 2021).
- K_3: Protokol o privilegijih in imunitetah Mednarodne oblasti za morsko dno (MPPI-MO), *UL RS*, št. 22, 4. 3. 2008. <https://www.uradni-list.si/> (13. 7. 2021).
- K_4: Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Kosovo o medsebojni pomoči pri carinskih zadevah (BXKMPCZ), *UL RS*, št. 17, 26. 2. 2013. <https://www.uradni-list.si/> (28. 7. 2021).

POVZETEK

SKLADENJSKI PREVODNI PREMIKI PRI PREVAJANJU DOLOČB V MEDNARODNIH SPORAZUMIH IZ ANGLEŠČINE V SLOVENŠČINO NA PRIMERU ENOSTAVČNIH POVEDI

Prevajanje normativnih pravnih besedil se podreja strogim pravilom, ki se nanašajo predvsem na visoko mero natančnosti teh prevodov z vidika vsebine in jezikovne točnosti, kar izhaja iz dejstva, da so ti prevodi pravno zavezujoči. Pravni jezik, kamor štejemo tudi jezik normativnih pravnih besedil, ima določene ključne značilnosti. Mednje štejemo nominalizacijo in prisotnost kompleksnih samostalniških struktur ter pogosto rabo trpnika. Ker se skladenjski sistemi jezikov se med seboj razlikujejo, lahko pri prevajanju določb v mednarodnih pogodbah pričakujemo razlike med skladenjskimi strukturami povedi in stavkov v izhodiščnem jeziku in skladenjskimi strukturami v njihovih prevodih. Namen tega prispevka je prikazati rezultate kvantitativne in kvalitativne analize skladenjskih prevodnih premikov na skladenjskih ravneh povedi in stavka v slovenskih prevodih določb iz mednarodnih pogodb, napisanih v angleščini kot pravni *lingvi franki*. Za potrebe raziskave smo izdelali manjši enosmerni vzporedni korpus, ki je vseboval enostavčne povedi kot pogosto vrsto povedi v mednarodnih pogodbah. Glavna ugotovitev glede strukturnih premikov naše raziskave je, da se glede na angleške izhodiščne povedi v slovenščini večinoma ohranja enostavčna povedna struktura. Do premikov vloženo povedno strukturo v slovenščini pa pride, kadar je kompleksno zložena samostalniška fraza v angleščini prevedena kot podredni stavek v slovenščini. Na ravni stavka so premiki posledica spremembe zaporedja stavčnih členov ali pa posledica spremembe angleške trpne glagolske oblike v slovensko tvorno glagolsko obliko. Vendar tudi na tej ravni premiki niso pogosti. Iz teh ugotovitev sklepamo, da se prevajalci glede skladnje držijo

načela visoke natančnosti prevodov normativnih besedil z vidika ohranjanja zaporedja podanih informacij ob upoštevanju zakonitosti pravne slovenščine.

Ključne besede: prevodni premiki, skladnja, pravni jezik, mednarodne pogodbe, angleščina, slovenščina

ABSTRACT

SYNTAX-RELATED TRANSLATION SHIFTS IN ENGLISH-TO-SLOVENIAN TRANSLATIONS OF PROVISIONS IN TREATIES – A CASE OF SIMPLE SENTENCES

The translation of normative texts is subject to strict rules. These rules are related to the high degree of linguistic accuracy required, because these translations are legally binding. Legal language, which includes the language of normative legal texts, has some key characteristics. These are nominalization, the presence of complex noun structures and frequent use of passive tenses. Differences in the syntactic structures of individual languages may result in syntax-related translation shifts when provisions in treaties are translated from one language to another. This paper brings the results of a quantitative and qualitative analysis of syntax-related translation shifts in Slovenian translations of these provisions written in English as the legal *lingua franca*. The analysis was carried out at the syntactic levels of the sentence and the clause, and it included English simple sentences only. The main finding of our research is that Slovenian translations mostly retain the simple sentence structure. Shifts to a complex sentence structure occur when a complex noun phrase is translated as a subordinate clause. At the clause level, the shifts are caused by the change in the order of the clause elements or by the change from the English passive to the Slovene active verb form. However, even at this level, shifts are not frequent. We conclude that the translators adhere to the principle of equivalence and the high accuracy of translations of normative texts in terms of preserving the sequence of the information they include while observing the characteristics of legal Slovenian.

Keywords: translation shifts, syntax, legal language, treaties, English, Slovenian